

W ŚWIAT
Z KLASĄ

Język polski

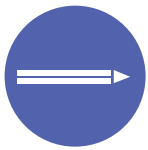
EDUKACJA GLOBALNA NA ZAJĘCIACH JĘZYKA POLSKIEGO
W SZKOLE PODSTAWOWEJ

14

SCENARIUSZ

Obraz ubóstwa wczoraj i dziś. Opowieść wigilijna Karola Dickensa

SYLWIA
MIĘDZYBRODZKA

KLASA VII–VIII

45 MINUT

Zapoznając się z realiami życia w dziewiętnastowiecznym Londynie opisanymi przez Karola Dickensa w *Opowieści wigilijnej*, uczniowie i uczennice poznają również współczesny wymiar zjawiska ubóstwa. Dzięki dyskusji o przejawach oraz przyczynach biedy samodzielnie wskazują możliwości ograniczania tego problemu poprzez działania międzynarodowe oraz indywidualne.

Pytanie kluczowe

O kim dziś napisałby
Karol Dickens
w *Opowieści wigilijnej*?

Cele zajęć:

- dowiesz się, czym jest ubóstwo i jakie są jego przyczyny
- wskażesz, w jaki sposób twoje decyzje zakupowe wpływają na sytuację materialną ludzi na świecie

Związek z podstawą programową:

I: 1.7, 1.9–11, 2.7, III: 1.1–2, 1.7,
IV: 1.1–2, 1.6, 1.8

Zagadnienia:

ubóstwo, globalny rynek
i handel międzynarodowy

Cele Zrównoważonego Rozwoju:

- 1 Koniec z ubóstwem

Metody:

dyskusja, burza pomysłów,
miniwykład

Formy pracy:

praca indywidualna,
praca w grupach

Środki dydaktyczne i materiały:

duże arkusze papieru (1 na grupę), markery
(1 na grupę), karteczki samoprzylepne (dla każdej
osoby), spoty akcji „Kupuj Odpowiedzialnie”
(łącznie 4:00), komputer, rzutnik, dostęp do Internetu

Wprowadzenie

2 minuty

Poproś uczniów i uczennice o przypomnienie, w jakich warunkach żyli Bob Cratchit, Fred – siostrzeniec Ebenezera Scrooge’a, kto i w jakim celu przyszedł do głównego bohatera w wigilię Bożego Narodzenia.

3 minuty

Przybliż krótko trudną sytuację ludzi należących do niższych klas społecznych w XIX wieku w Anglii oraz oblicze ówczesnego kapitalizmu.

XIX wiek to okres, kiedy nastąpił intensywny rozwój przemysłu, co było związane z postępowem technologicznym (nowe maszyny pozwoliły na szybszą i efektywniejszą pracę) oraz szybko rosnącą populacją ludności, której zapotrzebowanie na żywność i inne produkty zwiększało się. Jednak początków tworzenia się londyńskich slumsów (określenie to pochodzi właśnie od XIX-wiecznych przemysłowych miast brytyjskich, w których ponad połowę powierzchni zajmowały ubogie dzielnice), można doszukiwać się już w połowie XVIII wieku.

Do miast przybywało coraz więcej ludzi poszukujących pracy, a kiedy populacja Londynu zaczęła wzrastać w skali do tej pory w Europie niebywałej, zaczęły powstawać tam zbiorowiska biedy, które najczęściej usytuowane były w pobliżu fabryk. Żle skonstruowane domy, brak odpowiednich warunków sanitarnych i otaczający wszystko brud były smutną codziennością. Równocześnie większość bogatszej części społeczeństwa uważała, że biedni sami są sobie winni. Nie wszyscy jednak podzielali tę opinię – jak choćby Karol Dickens, który pokazywał życie najniższych warstw społeczeństwa w swoich utworach.

Robotnicy często musieli pracować po kilkanaście godzin dziennie, w trudnych warunkach, bez praw pracowniczych czy ochrony np. po wypadku. Jeśli chcieli otrzymywać jakiegokolwiek wynagrodzenie, musieli się zgadzać na to, co oferowali im pracodawcy, a ci nie mieli ochoty dzielić się swoimi zyskami, zarobki były więc bardzo niskie.

Przemysłowcy chętnie przyjmowali do fabryk kobiety i dzieci, które pracowały za znacznie niższą stawkę niż wykwalifikowany pracownik (w domyśle – zgodnie z ówczesną sytuacją społeczną – mężczyźni, którzy mieli większy dostęp np. do edukacji). Zdarzało się, że już nawet sześciolatek dzieci były zmuszane do zarabiania pieniędzy. Jednocześnie głodowe pensje, jakie im wypłacano, sprawiały, że niektórzy przedsiębiorcy tak chętnie ich zatrudniali, iż musiały interweniować władze administracyjne w celu przywrócenia odpowiedniej równowagi wśród pracowników.

Sytuacja robotników zaczęła się poprawiać od 2. połowy XIX wieku. Wówczas powoli zaczęto tworzyć przepisy, które w coraz większym stopniu chroniły zdrowie i prawa pracowników. Pojawiły się także związki zawodowe – początkowo nielegalne, z czasem uznawane przez kolejne państwa – które walczyły o poprawę sytuacji robotników. Zabroniono także zatrudniania dzieci poniżej 8. roku życia.

Źródło: Życie w Londynie w XIX wieku, <http://www.historia.pl/zycie-w-londynie-pod-koniec-xix-wieku>.

3 minuty

Praca właściwa

Zachęć młodzież, by spróbowała odpowiedzieć na pytanie, o kim dziś napisałby Karol Dickens w *Opowieści wigilijnej*.

5 minut

Zaproś uczniów i uczennice do dyskusji na temat, co to znaczy być ubogim. Zastanówcie się wspólnie, jakie postaci literackie borykały się z takim problemem i w czym przejawiało się ich ubóstwo.

Podsumowując ten fragment lekcji, podkreśl, że ubóstwo należy rozumieć szerzej niż tylko jako ograniczone środki finansowe. Ubóstwo to brak możliwości zaspokajania podstawowych potrzeb, takich jak jedzenie, czysta woda, schronienie, opieka lekarska, a także tych wyższych, takich jak edukacja, praca, wolność. Prowadzi to do wykluczenia społecznego, czyli życia w poczuciu odrzucenia i niemożności zmiany swojej sytuacji. Ubóstwo ma wiele twarzy zależnych od miejsca i czasu.

Źródło: Scenariusz zajęć Rozumienie bogactwa i ubóstwa, Centrum Edukacji Obywatelskiej, <https://globalna.ceo.org.pl/godzina-wychowawcza/scenariusze-i-gry/rozumienie-bogactwa-i-ubostwa>.

Mówiąc o postaciach literackich dotkniętych biedą, warto przypomnieć matkę i córkę z „Katarynki” Bolesława Prusa. W ich przypadku ubóstwo oznaczało trudności w dostępie do usług medycznych. Kwestia ta nadal stanowi wyzwanie, nie tylko w krajach globalnego Południa.

8 minut

Spytaj uczniów i uczennice, czy dostrzegają problem ubóstwa we współczesnym świecie. Jakie według nich są przyczyny ubóstwa? Odpowiedzi zanotujcie na arkuszu papieru, a następnie powieście go w widocznym miejscu.

Bardzo często osoba dotknięta ubóstwem nie jest za to bezpośrednio odpowiedzialna. Wpływ na to mogą mieć czynniki zewnętrzne, np. utrata pracy, klęski żywiołowe, konflikty zbrojne. Często jednak bieda jest też dziedziczna – bezpośrednio, tzn. poprzez dziedziczenie długów, lub pośrednio, poprzez fakt, że niezamożne rodziny nie są w stanie zapewnić dzieciom dobrej edukacji. Wielu ubogich ludzi nie ma pracy lub z powodu braku kwalifikacji i niemożności nauczania się zawodu pracuje za bardzo małe pieniądze. W krajach tzw. globalnego Południa nierzadko ma to związek z polityką – zadłużeniem publicznym, handlem międzynarodowym, interesami wielkich przedsiębiorstw.

Źródło: jak wyżej.

Możesz także zapoznać uczniów i uczennice z mapą umożliwiającą porównanie krajów świata pod kątem dochodów ich mieszkańek i mieszkańców, z której wynika między innymi, że problem ubóstwa dotyczy nie tylko państw globalnego Południa, np. <http://www.pewglobal.org/interactives/global-population-by-income>.

W ramach podsumowania zagadnienia przyczyn ubóstwa i przejścia do problemu jego ograniczania warto wspomnieć o Celu Zrównoważonego Rozwoju nr 1: Wyeliminować ubóstwo we wszystkich jego formach na całym świecie. Działania zaradcze są podejmowane na szczeblu międzynarodowym, ale także każdy i każda z nas dzięki „małym” decyzjom codziennie może się przyczyniać do poprawy sytuacji najbiedniejszych mieszkańców i mieszkańek świata. Więcej informacji na ten temat: <https://globalna.ceo.org.pl/cele-zrownowazonego-rozwoju>.

4 minuty

Zaproś uczniów i uczennice do obejrzenia spotów akcji „Kupuj Odpowiedzialnie”.

- *Dlaczego banany są takie tanie?* (2:01) (<http://bit.ly/FilmBanany>)
- *A jakie są Twoje ubrania?* (0:40) (<http://bit.ly/FilmUbrania>)
- *Chcemy wiedzieć!* (1:21) (<http://bit.ly/FilmButy>)

7 minut

Podziel młodzież na grupy. Następnie rozdaj uczniom i uczennicom arkusze papieru z zapisanym na nich pytaniem: W jaki sposób jako konsument mogę przeciwdziałać ubóstwu lokalnie i na świecie? Poproś, aby w ciągu pięciu minut zapisali jak najwięcej pomysłów, które będą odpowiedzią na tak postawiony problem.

Istnieje wiele działań wspierających ograniczanie ubóstwa. Ważne jest, aby uczniowie i uczennice mieli świadomość, że mogą przeciwdziałać temu zjawisku także swoimi codziennymi decyzjami. Dobrze byłoby tu poruszyć zagadnienie bycia świadomym konsumentem (por. scenariusz „Ile kart stałego klienta miałyby dziś żona modna? Aktualna wymowa satyry Ignacego Krasickiego”).

Świadomy konsument:

- *nie kupuje produktów firm, które świadomie łamią prawa pracownicze, szkodzą środowisku (więcej na stronie Fundacji Kupuj Odpowiedzialnie, <https://www.ekonsument.pl>), a wybiera te, które wspierają ruch sprawiedliwego handlu (fair trade)*
- *odpowiedzialnie gospodaruje zasobami naturalnymi*
- *nie marnuje żywności,*
- *wspiera działania organizacji pomocowych, w tym zajmujących się pomocą humanitarną lub współpracą rozwojową – zapoznaje się z ich działalnością, może włączyć się w wolontariat, nawiązać współpracę, zaprosić gości do szkoły itp.*

8 minut

Poproś kolejne grupy, aby przedstawiły wyniki swojej pracy. Arkusze możecie powiesić w widocznym miejscu w klasie.

Podsumowanie

5 minut

Narysuj na tablicy trzy kształty: plecak, komiksowy dymek i lupę. Obok zapisz pytania: przy plecaku „Co postaram się wprowadzić w życie?”, przy dymku „Nad czym pomyślę?”, przy lupie „O czym dowiem się więcej?”. Rozdaj samoprzylepne karteczki i poproś, aby młodzież napisała na nich odpowiedzi w dowolnej formie (krótkie zdania, pojedyncze hasła, rysunki itp.), a następnie umieściła je w wyznaczonych miejscach.

Praca domowa

1. Poproś uczniów i uczennice, aby odszukali informacje o certyfikatach przyznawanych przez niezależne organizacje produktom, które wytwarza się przy poszanowaniu praw pracowniczych oraz nie szkodząc środowisku naturalnemu.
2. Zaproponuj, aby spośród pomysłów, które pojawiły się jako odpowiedzi na pytanie, w jaki sposób można wspierać ograniczanie ubóstwa, każda osoba wybrała przynajmniej jeden i spróbowała wcielić go w życie w określonym czasie (np. miesiąca). Po tym okresie uczniowie i uczennice będą mieć możliwość zaprezentowania efektów podjętych działań w wybranej przez siebie formie (np. kolażu, filmu, artykułu do gazetki szkolnej lub lokalnej, prezentacji multimedialnej).

Źródła:

- Życie w Londynie w XIX wieku, <http://www.historya.pl/zycie-w-londynie-pod-koniec-xix-wieku>.
- Scenariusz zajęć *Rozumienie bogactwa i ubóstwa*, Centrum Edukacji Obywatelskiej, <https://globalna.ceo.org.pl/godzina-wychowawcza/scenariusze-i-gry/rozumienie-bogactwa-i-ubostwa>.
- Strona Fundacji Kupuj Odpowiedzialnie, <https://www.ekonsument.pl>.
- Zestaw plansz do wydrukowania w formacie A4 zawierający podstawowe informacje na temat Celów Zrównoważonego Rozwoju, Centrum Edukacji Obywatelskiej, 2018, <https://globalna.ceo.org.pl/cele-zrownowazonego-rozwoju>.
- Platforma społeczna ONZ, *Cele Zrównoważonego Rozwoju, Cel 1: Wyeliminować ubóstwo we wszystkich jego formach na całym świecie*, <http://www.un.org.pl/cel1>.
- Spoty akcji „Kupuj Odpowiedzialnie”: *Dlaczego banany są takie tanie?*, <http://bit.ly/FilmBanany>; *A jakie są Twoje ubrania?*, <http://bit.ly/FilmUbrania>; *Chcemy wiedzieć!*, <http://bit.ly/FilmButy>.